

MAQSUD SHAYXZODA VA G'AFUR G'ULOM IJODIDA MILLIY RUH VA
DAVR AKSI

Amirxonov Ibrohim Abdurahmon o'g'li

Toshkent davlat transport universiteti

“Temir yo'l transport muhandisligi”

fakulteti talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada XX asr o'zbek adabiyotining ikki yirik vakili – Maqsud Shayxzoda va G'afur G'ulom ijodidagi milliy ruh va davr aksi etiriladi va keng tushuntiriladi. Ikkala shoir she'rlari va hayoti bolalaik va ijodi kenga o'rganilinadi. Sovet tuzumining og'ir sinovlari, qatag'on siyosati, xalqning boshidan kechirgan qayg'ulari va shu sharoitda milliy g'ururni saqlab qolish uchun kurash ular ijodining asosiy mavzusi sifatida yoritiladi. Maqolada shuningdek, ikkala adibning bizga qoldirgan merosi va ozodlik uchun yozlgan asarlari ham o'z o'rnini joy topadi.*

Kalit so'zlar: *Maqsud Shayxzoda, G'afur G'ulom, milliy ruh, davr aksi, qatag'on, vatanparvarlik, o'zbek she'riyati, “Toshkentnoma”, “Shum bola”, so'z erkinligi.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается и анализируется отражение национального духа и эпохи в творчестве двух крупных представителей узбекской литературы XX века – Мақсуда Шайхзода и Гафура Гуляма. Глубоко изучаются жизнь, детство и творческая деятельность обоих поэтов. Тяжёлые испытания советского режима, политика репрессий, пережитые народом страдания и борьба за сохранение национальной гордости в этих условиях освещаются как основная тема их творчества. В статье также находит своё место наследие, оставленное обоими писателями, и их произведения, написанные во имя свободы.*

Ключевые слова: *Мақсуд Шайхзода, Гафур Гулям, национальный дух, отражение эпохи, репрессии, патриотизм, узбекская поэзия, «Ташкентнома», «Шум бола», свобода слова.*

Abstract: *This article examines the reflection of national spirit and historical context in the works of two prominent representatives of 20th-century Uzbek literature — Maqsud Shayxzoda and G'afur G'ulom. It analyzes their poetic heritage, life paths, and creative activities. Special attention is given to the difficult conditions of the Soviet period, the policy of repression, the hardships experienced by the people, and the preservation of national identity in their works. The article also highlights their literary legacy and contribution to the development of ideas of freedom and духовного развития.*

Keywords: *Maqsud Shayxzoda, G'afur G'ulom, national spirit, reflection of the era, repression, patriotism, Uzbek poetry, “Toshkentnoma”, “Shum bola”, freedom of speech.*

G'afur G'ulom 1903-yilda Toshkentda tug'ilgan. Otasi G'ulom Mirzo dehqon oilsda tug'ilgan.

1930-yillarda G‘afur G‘ulom qamoqqa olingan. U “xalq dushmani” degan ayb bilan bir necha yil lagerlarda saqlangan. Hayotning og‘ir sinovlaridan bir desak ham bo‘ladi. Qamoqdan chiqqanidan keyin ham u she‘r yozishda davom etgan. “Sen yetim emassan” urush yillariga ham atab yozilgan serlar sen yetim emmassan.

G‘afur G‘ulom 1966-yilda buyuk yozuvchi bu dunyodan ko‘z yumdilar.

Maqsud Shayxzoda 1908-yilda Ozarbayjonning Ganja shahrida tug‘ilgan. U ozarbayjon millatiga mansub. Dastlab Bokuda o‘qigan. 1927-yilda hibsga olingan, 1928-yilda Toshkentga surgun qilingan. Shu tariqa uning taqdiri O‘zbekiston bilan abadiy bog‘lanib qolgan.

Surgun yillarida Maqsud Shayxzoda o‘zbek tilini mukammal egallagan va shu tilda ijod qila boshlagan. Uning dastlabki she‘riy to‘plami – “O‘nta she‘r” 1930-yilda nashr etilgan. Keyinchalik “Undoshlarim”, “Uchinchi kitob”, “Jumhuriyat”, “Yillar va yo‘llar” kabi ko‘plab she‘riy to‘plamlari dunyo ko‘rgan.

1952-yilda Maqsud Shayxzoda “millatchi”, “panturkist” degan asossiz ayblar bilan qamoqqa olingan. Unga 25 yil qamoq jazosi berilgan. Uzoq yillar lagerlarda saqlangan. Faqat 1954-yillarning oqlamnadi yana ozod etiladi adib..

G‘afur G‘ulom va Maqsud Shayxzodaning taqdirida juda ko‘p o‘xshashliklar bor. Ikkalasi buyuk adiblar ham o‘z ozodligi va erkinligi uchun kurashgan va ikkal adib ham mening talqinimda nohaq qamalgan deb memaloal aytuish mumkin albatta.

Maqsud Shayxzodaning “Toshkentnoma” asarini Toshkentga kelib yozdi uning bu asari ko‘pla yozuvchi va biz kabi avlot va talabalar ko‘nglidan o‘chmas iz qoldirdi desak mubolag‘a bo‘lmaydi.

*“Toshkentni sevmolik yurakning ishi,
Shu uchun shartmikan bunda tug‘ilmoq”*

Bu she‘riy misralalrda shoir ham o‘ziga hos husuiyatni so‘zlagan deyish mumkin o‘zga yurtda tug‘ilib Toshken uchun bunday asar yozish sho‘irning naqadar ulug zod ekanligini ham aytishga til ojiz.

G‘afur G‘ulomning “Shum bola” asarida o‘zbek halqini ifodalaydi va bu bilan birga o‘z bolalik hotiralaini ham yod olisini unitmasligimoiz kerak bo‘ladi shunday ekan adib o‘z davri uchun buyuk ishlar bilan nom qozongan adabiyot insonlaridan edi.

“Toshkentnoma” va “Shum bola” bu ikki buyuk adabiyot shunos olim va tarjimonlardan bizga yetib kelgan bu ikki asarlar dostonlar Toshkentning o‘sha vaqtdagi ahvolini keng manoda tasvirlab bergan va haqligacha adabiyot ixlosmantlari qalbidan o‘chmas iz qoldirgan deb o‘ylayman

Sovet tuzumi o‘zbek yozuvchilaridan ko‘p insonlarni yoztig‘ini quritdi abdiyot shunoslarni esa rivojlanishdan bir necha hato o‘n yillar dsvomida ortga surib yubordi sesak ham o‘rinli bo‘ladi albatda bu ikki shoir ham shunday ijod zamonid atug‘ilib ijod qilib bizga buyuk asarlarni qoldirdi desak adashmagan bo‘lamiz alatda. Buning yaqol misoli sifatida bu ikki buyu inson G‘afur G‘ulom va Shayxzoda edi!. Man shu yaqol isboti sifatida yozilgan Maqsud Shayxodaning “Jalolodin Manguberdi”

1944-yilda yozilgan asarlardan misiol bo‘lishi mumkin yaqol tarzda.

Xulosa:Maqsud Shayxzoda va Gʻafur Gʻulom – ikki oʻz davrini yetuk kishilaridan. Bugungi kunga kelib adabiyotning jollanishini koʻrishiniz muhin bu albatda muhtaram Prezidentimiz tashabuslari bilan deb aytishimi ham alabtda oʻrinli boʻladi bugunhi kunda sheʼriyat va yuksalishga boʻlghan bu ischilliklar biz avlotlar bu adiblarga boʻlgan, asarlari haqyot yoʻlari va bizga qoldirgan merosalarini ham oʻz oʻrnida albatda etiborga olgan bizdan keyngi avlotlar uchun kam katta maktab boʻldi desak yanglishmagan boʻlamiz.

*“Umrlar boʻladiki,
Tirigida oʻlikdir.
Oʻlimlar boʻladiki,
Manguligicha tirikdir.”*

Gʻafur Gʻulom va Maqsud Shayxzoda – oʻlganlar orasida tirik qolgan shoirlardir. Shu yana bot bot takrorlash oʻrinli boʻladiki biz adabiyot sevar yoshlar texnika yoʻnalishiga boʻlishga qaramasdan bugungi kunda bizag qoldirgan bu ikki shaxisni boy merosini oʻrganiyotkanimizdan nihoyatda hursand va boshimiz koʻklarga yetdi desak mubolaga boʻlmaydi deb ayta olamiz albatda bugungi kunda biz doʻstlar va adabiyot qiziqiuchilariga ham koʻplab ilmiy va insoniylik katta hissa qohgan adabiyot buyuk siymolari deb ayta olishga va gʻurur oʻzimizda his qilamzi shuni ham aytib oʻtsih oʻrinlikiki biz ham albayda qoʻlimizdan kelgancha yur uchun vatan uchun rivojiga hissa qoʻshamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Gʻafur Gʻulom. *Tanlangan asarlar*. 4 jildlik. – Toshkent: Gʻafur Gʻulom nomidagi nashriyat, 1978–1980.
2. Maqsud Shayxzoda. *Asarlar toʻplami*. – Toshkent: Sharq, 2010.
3. Naim Karimov. *Maqsud Shayxzoda* (maʼrifiy biografik roman). – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2010.
4. *Maqsud Shayxzoda zamondoshlari xotirasida*. – Toshkent, 1983.
5. Ozod Sharafiddinov. *Adabiyot – haqiqat va goʻzallik*. – Toshkent, 1985.
6. *Oʻzbek adabiyoti tarixi*. 5 jildlik. 4-jild. – Toshkent: Fan, 1979.
7. Qoʻshjonov, M. *Gʻafur Gʻulom hayoti va ijodi*. – Toshkent: Fan, 1968.
8. Hamroyev, R. *Maqsud Shayxzoda ijodi*. – Toshkent: Adabiyot va sanʼat, 1970.